

การศึกษาผลกระทบของเจ้าพ่อปราสาททองเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์
พนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

A Study of the Effects of Prasat Thong Godfather Phanom
Rung Historical Park Area Chaloem Phra Kiat District Buriram
Province

ยโสธารา ศิริภาพระภากร^{1*} สุริยา คลังฤทธิ์² เกริกวุฒิ กันเที่ยง³ และน้ำฝน จันทน์นวล⁴
Yasothara Siriphaprapagon^{1*}, Suriya Klangrit², Kroekwut Kanthiang³
and Namfon Channual⁴

Received : January 15, 2024; Revised : July 30, 2024; Accepted : August 6, 2024

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความนี้เป็นงานศึกษาผลกระทบของเจ้าพ่อปราสาททอง เขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์
พนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยเก็บข้อมูล จากการศึกษาเอกสาร ข้อมูลความ
เชื่อ ผลกระทบและบทบาท มีการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับการสัมภาษณ์พูดคุยแบบไม่เป็นทางการ
เป็นหลักในการเก็บข้อมูลกับผู้กระทำการต่าง ๆ ภายใต้อาณาบริเวณ ที่ใช้ในการศึกษา ร่วมกับ

¹นักวิชาการด้านศาสนาและการสอนสังคม, รองผู้อำนวยการสำนักงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด
สุรินทร์ แห่งที่ 2; Religious and Social Studies Academician, Deputy Director of the Surin Provincial
Meditation Center Office No. 2, Thailand.

²นักวิชาการด้านสังคมและวัฒนธรรม บ้านศาลาสამัคคี ตำบลบ้านขบ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์;
Social and cultural scholar, Ban Sala Samakkhi, Ban Chob Subdistrict, Sangkha District, Surin
Province, Thailand.

³⁻⁴วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย; College of
Industrial Technology and Management, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : yasotharar.s@gmail.com

Citation : Siriphaprapagon, Y., Klangrit, S., Kanthiang, K. & Channual, N. (2024). A Study of the Effects of Prasat
Thong Godfather Phanom Rung Historical Park Area Chaloem Phra Kiat District Buriram Province.

Journal of Academic Surindra Rajabhat. 2(5) : 107-126;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.35>

วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม กับผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบข้อมูลไปวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์.

ผลการศึกษาพบว่า. ความเชื่อที่มีต่อเจ้าพ่อปราสาททอง. ชุมชนโดยรอบเขาพนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ ความเชื่อที่มีต่อเชื่อเป็นดวงวิญญาณที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ที่มีบทบาทหน้าที่คุ้มครอง ดูแล และรักษาชุมชน. และผู้คนในชุมชนโดยรอบเขาพนมรุ้งแห่งนี้. เจ้าพ่อปราสาททองยังเป็นสัญลักษณ์ในความอุดมสมบูรณ์ด้านความปลอดภัย ความโชคดี. การเกษตรและฝน. พิธีกรรมของชุมชน. และมีฐานคติความเชื่อว่าจะนำมาซึ่ง. ความอุดมสมบูรณ์ทางการเกษตรและฟ้าฝนที่อำนวยในการทำการเกษตรรายย่อย. มักต้องการความปลอดภัยและความมีโชค และการประกอบธุรกิจการงานอาชีพของตนเอง. ผลกระทบจากพิธีกรรมของชุมชน (1) ด้านความเชื่อ (2) ด้านวัฒนธรรมและประเพณี (3) ด้านทางสังคม (4) ด้านเศรษฐกิจ (5) ด้านการปกครองในรูปแบบชุมชน (6) ผลกระทบที่เกิดจากความเชื่อที่มีต่อเจ้าพ่อปราสาททอง เป็นต้น

คำสำคัญ (Keywords) : เจ้าพ่อปราสาททอง, ผลกระทบ, อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง, จังหวัดบุรีรัมย์

Abstract

This article is a qualitative study. Choose to study the effects of the golden castle godfather. Phanom Rung Historical Park area Chaloem Phra Kiat District Buriram Province by collecting data From the document study belief information effects and roles have in-depth interviews in conjunction with informal talk interviews It is mainly for collecting information with various operators under the territory. used in the study in conjunction with participatory observation methods with various stakeholders To examine the data to analyze the data and to present the analytical descriptive data.

The study found that. Belief in Prasat Thong Godfather Communities surrounding Khao Phanom Rung Chaloem Phra Kiat District Buriram Province The belief is to believe that the soul has superhuman powers. with the role of protection, care and preservation of the community and people in communities surrounding this Phanom Rung Mountain. Prasat Thong is also a symbol of fertility, safety, good fortune, agriculture and rain. Community rituals. and have a belief base that will bring

Citation : โยโสธรา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ์, เกริกวุฒิ กันเที่ยง และน้ำฝน จันทน์นวล. (2567). การศึกษาผลกระทบของ

เจ้าพ่อปราสาททองเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารราชภัฏ

สุรินทร์วิชาการ. 2(5) : 107-126; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.35>

Agricultural fertility and favorable rainfall in smallholder farming. They always want safety and luck. and the business of their own career. Effects of community rituals (1) beliefs (2) culture and traditions (3) social aspects (4) economic aspects (5) community-based governance (6) effects of beliefs To the godfather Prasat Thong, etc.

Keywords : Chao Pho Prasat Thong, Impact, Phanom Rung Historical Park, Buriram Province

บทนำ (Introduction)

เขตพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน และปรากฏมีโบราณสถานทั้งดง ได้แก่ ปราสาทพนมรุ้ง และปราสาทต่าง ๆ บริเวณใกล้เคียงออกไป และตั้งอยู่ในเขตภาคอีสานของประเทศไทย มีประชากร ทั้งที่เป็นคนประจำถิ่นเองและกลุ่มคนที่ย้ายมาจากที่อื่น คือ มีกลุ่มชาวไทยกูย ชาวไทยเชื้อสายเขมร และกลุ่มชาวไทยลาว เข้ามาอาศัยในพื้นที่และมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชนและต่างกลุ่มแต่ก็อาศัยอยู่กันอย่างสงบสุข ทั้งยังเป็นพื้นที่อันอุดมสมบูรณ์ และมีการทำการเกษตร ทำนา ทำไร่และอื่น ๆ การดำเนินชีวิต ยึดถือตามชุมชนโดยรอบภูเขาพนมรุ้ง และบริเวณใกล้เคียง มีประเพณีฮีตสิบสอง คองสิบสี่ เป็นหลักในการดำเนินชีวิต ในฐานคตินั้นมักมีคติความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษและสิ่งเหนือธรรมชาติ อำนาจภูตผีวิญญาณ และอำนาจลี้ลับที่เชื่อว่าสถิตอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ และอาศัยอยู่ใกล้มนุษย์ทั้งยังมีบทบาท หน้าที่ในการรักษาคุ้มครอง ดูแลไปพร้อมกันด้วย ฐานคติของชุมชนมักให้ความเชื่อต่อ ผีเจ้าป่า ผีเจ้าเขา เจ้าที่เจ้าทาง เจ้าท่า เจ้าทุ่ง เจ้าแม่ธรณี ถือเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชนในดินแดนแถบนี้ แม้ในปัจจุบันก็ยังมีการนับถือ บูชาและเซ่นไหว้ประจำป้ออยู่ตามบริบทอาณาบริเวณอื่น ๆ เช่นกัน (จำนง อติวัฒนสิทธิ์, 2525) ชุมชนโดยรอบเขาพนมรุ้ง และอาณาบริเวณแถบนี้ให้ความเชื่อต่อ “เจ้าพ่อปราสาททอง” ซึ่งหมายถึง วิญญาณเทพารักษ์ หรือ ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ ที่ผู้นำของชุมชน และอาจเป็นเทพบริบาลของชนเผ่า (กรมการศาสนา, 2552) ภาษาเขมรถิ่นไทย จะเรียกว่า “เนียะตา” มีความหมายว่า วิญญาณบรรพบุรุษที่เป็นผู้ดูแล รักษา ชุมชนในแถบอีสาน เฉพาะกลุ่มชาวไทยเขมรมักจะนับถือ “เนียะตา” มาตั้งแต่บรรพกาล เกิดขึ้นเมื่อใดไม่ทราบ จากการสอบถามผู้มีอายุนับตั้งแต่ 75 ปี ได้กล่าวว่า เห็นมีการนับถือมาแต่รุ่นก่อนแล้ว ยโส

Citation : Siriphaprapagon, Y., Klangrit, S., Kanthiang, K. & Channual, N. (2024). A Study of the Effects of Prasat

Thong Godfather Phanom Rung Historical Park Area Chaloem Phra Kiat District Buriram Province.

Journal of Academic Surindra Rajabhat. 2(5) : 107-126;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.35>

ธรรมา ศิริภาพระภากรและคณะ (2561 : 1-3) เมื่อถามผู้มีอายุ 87 ปี ก็ได้คำตอบเดียวกันถึงการนับถือปู่ตา เมื่อถามผู้มีอายุ 90 ปี ถึง 100 ปี (สัมภาษณ์ นาง ก ผู้มีประสบการณ์ตรง อายุ 100 ปี) ได้กล่าวว่า ตนและชุมชนแห่งนี้ทุกคนนับถือเนี้ยะตามาก และในสมัยที่ตนเองเป็นเด็กๆ อายุ 8-9 ขวบ ก็เห็นรุ่นทวด นับถือ บูชา กราบไหว้ “เนี้ยะตา” ดังนั้น จึงสรุปที่มาของการนับถือของกลุ่มชนกลุ่มนี้ว่ามีความหลากหลายทศวรรษแล้ว หากกล่าวด้านพัฒนาการในยุคดั้งเดิม มนุษย์มีการนับถือธรรมชาติ เชื่อโดยมีฐานคิดว่า ธรรมชาตินั้นมีอำนาจบริสุทธิ์บางอย่างคอยดูแลอยู่ (กฤษณันท์ แสงมาศ และคณะ, 2560 : 5) ภายในธรรมชาติมีอำนาจและสิ่งเหนือธรรมชาติสถิตอยู่ ด้วยเหตุนี้เองมนุษย์ทุกกลุ่มชาติพันธุ์จึงมีฐานคติที่มาจากความเชื่อที่ตนมีต่อธรรมชาติในรูปแบบเดียวกัน อาจแตกต่างกันแต่ไม่มากนัก ถือว่าเป็นพิธีบูชาธรรมชาติ ตามความเชื่อที่มนุษย์มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติกับการนับถือธรรมชาติ (อำนาจบริสุทธิ์) ได้พัฒนาการมาเป็นรูปแบบ ทางคตินิยมของทุกชนเผ่าตามชนบท ก็มี ความเชื่อในระบบเดียวกันนี้การนับถือดวงวิญญาณที่เชื่อว่ามีอยู่จริง จึงเป็นที่มาของอำนาจพิเศษที่เชื่อว่าสิ่งเหล่านั้นสามารถให้คุณและโทษได้ จึงเกิดพัฒนาการมาเป็นรูปแบบสัญลักษณ์พร้อมการสื่อความหมาย ที่มาของอำนาจพิเศษและประจำอยู่ในธรรมชาติที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ของชุมชน จะเรียกว่า “เนี้ยะตา” แปลว่า เทพบริบาลผู้ดูแล สถานที่ต่าง ๆ ที่สามารถประทานความอุดมสมบูรณ์ ค้ำครอง รักษา ดูแล ป้องกัน ที่มีอิทธิพล บทบาท หน้าที่สำคัญของพื้นที่ในดินแดนแถบนี้ เรียกเป็นภาษากลางว่า “เจ้าพ่อปราสาททอง” สิ่งนี้เองจึงเป็นที่มาของอำนาจที่เหนือมนุษย์เรียกว่า เทพเจ้า เทวา อารักษ์ พลังแห่งภูตผีวิญญาณ ที่มีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติคอยควบคุมอยู่ ด้วยเหตุนี้เองจึงเป็นที่มาของฐานคติความเชื่อที่มีต่อภูเขพนมสูง และอาณาบริเวณพื้นที่แถบนี้ ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดระบบโครงสร้าง 2 ด้าน คือ ด้านความเชื่อและด้านพิธีกรรม ที่เป็นรูปแบบสัญลักษณ์เฉพาะของชนกลุ่มนี้จะให้ความเคารพนับถือจะประกอบพิธีกรรมบูชา เช่น ไหว้ (บรรเทิง พาพิจิตร, 2532) จึงกลายมาเป็นวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่ชุมชนจัดขึ้น ถือเป็นการเชื่อพิธีกรรมที่มีต่ออำนาจดวงวิญญาณสิ่งเหนือธรรมชาติ มานับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัจจุบัน มีความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเครื่องมือต่าง ๆ ที่ตอบสนองและตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้เกือบทุกมิติ ได้แก่ การใช้งาน อาชีพ การสื่อสาร การรับรู้ข่าวสารเรื่องราว และการแลกเปลี่ยนในด้านต่าง ๆ แต่อีกระบบหนึ่งที่มนุษย์ขาดคือ กำลังใจ และความต้องการตัวชีวิตในคุณภาพชีวิต จึงเป็นอีกมิติหนึ่งของมนุษย์ที่เครื่องมือสื่อสาร เทคโนโลยี ไม่สามารถตอบสนองได้

Citation : โยธธรรมา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ์, เกริกวุฒิ กันเที่ยง และน้ำฝน จันทน์นวล. (2567). การศึกษาผลกระทบของ

เจ้าพ่อปราสาททองเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารราชภัฏ

สุรินทร์วิชาการ. 2(5) : 107-126; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.35>

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษา เจ้าพ่อปราสาททอง ผลกระทบและบทบาท อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ เพราะเป็นพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและเป็นพื้นที่มีการตั้งศาลเจ้าพ่อปราสาททอง ณ อุทยานประวัติศาสตร์เขาพนมรุ้ง และกลุ่มชาติพันธุ์และมีความเชื่อและผู้เข้ามาราบไหว้ บนบาน เช่นไหว้ อยู่เป็นจำนวนมาก

ภาพที่ 1 รูปเคารพเจ้าพ่อปราสาททอง (ซ้าย)

ภาพที่ 2 ศาลเจ้าพ่อปราสาททอง (กลาง)

ภาพที่ 3 บริบททางขึ้นศาลเจ้าพ่อปราสาททอง (ขวา)

ที่มา : โยธธรา ศิริภาพระภากร (2565)

ประวัติชุมชนที่อาศัยโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์เขาพนมรุ้ง

โดยบริบทโดยรวมอุทยานประวัติศาสตร์เขาพนมรุ้ง ทางขึ้นภูเขาเพื่อไปชมศาสนสถาน ปราสาทหินพนมรุ้งจะมีทางขึ้นขมอยู่สองเส้นทาง คือ ด้านทิศตะวันตกจะเป็นเขตพื้นที่ อำเภอลำทะเมนชัย และเป็นที่ตั้งของศาลเจ้าพ่อปราสาททอง และด้านทิศตะวันออกจะเป็นเขตพื้นที่ อำเภอลำทะเมนชัย กลุ่มที่อาศัยทั้งสอง เขตพื้นที่โดยมากจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเขมร มีภาษาที่ใช้ในการสื่อสารภาษาเขมร และเป็นกลุ่มชาวไทยลาว กับชาวไทยกวนเล็กน้อยอาชีพลัก คือ การทำนา รองลงมาเป็นอาชีพรับจ้าง ในลักษณะออกไปหางานทำตามพื้นที่ต่าง ๆ ก็มีบ้างโดยมากจะเป็นลูกหลานที่ต้องออกไปรับจ้างทั่วไป และอาชีพเสริม มีดังนี้ (1) ทำไร่แบบผสมผสาน (2) การทอผ้าไหมใช้ในครัวเรือน (3) ทอเสื่อกก (4) ปลุกพืชทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

Citation : Siriphaprapagon, Y., Klangrit, S., Kanthiang, K. & Channual, N. (2024). A Study of the Effects of Prasat

Thong Godfather Phanom Rung Historical Park Area Chaloem Phra Kiat District Buriram Province.

Journal of Academic Surindra Rajabhat. 2(5) : 107-126;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.35>

ลักษณะบ้านเรือนและความเป็นอยู่ จากการลงพื้นที่สำรวจศึกษาบริบท ผู้ศึกษาได้เห็นพัฒนาการด้วยวิเคราะห์ว่าแต่เดิมมีลักษณะบ้านเป็นเรือนมีเสาสูงมีชั้นบันไดไต่ขึ้นเนื่องด้วยสมัยก่อนมีป่ามากเพื่อป้องกันสัตว์ร้าย และมีโจรผู้ร้ายชุกชุม ลักษณะบ้านเรือนนั้นจะเป็นไม้ทั้งหลัง แต่ปัจจุบันมีค่านิยมเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมชาวบ้านจะนิยมสร้างบ้านชั้นเดียวเป็นส่วนใหญ่ ถนนหนทางภายในชุมชนลาดยางแล้ว มีโทรศัพท์ภายในชุมชน และปัจจุบันทุกครัวเรือนมีโทรศัพท์เกือบทุกบ้าน มีเครื่องมืออำนวยความสะดวก เช่น พัดลม หม้อหุงข้าวไฟฟ้า ไฟฟ้า เป็นต้น ความเจริญเข้ามาในราว 10 ปี มานี้เอง บ้านหลังเก่า ๆ แบบเดิมไม่ค่อยมีแล้วในสมัยปัจจุบัน มีก็ไม่มาก ประมาณ 8-10 หลังเท่านั้นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้มาอาศัยอยู่โดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์เขพนมรุ้ง ได้แก่ กลุ่มชาวไทยเขมร อาศัยอยู่ใกล้กับชาวไทยลาว และชาวไทยกวยบ้างเล็กน้อย ผู้ศึกษาได้สำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนาม จากการลงพื้นที่ ได้เดินทางไป ณ ที่ตั้ง ศาลเจ้าพ่อปราสาททอง ได้ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของปราสาทพนมรุ้ง มีเส้นทางขึ้น ณ ปราสาทพนมรุ้ง 2 ทาง ที่ตั้งศาลเจ้าพ่อปราสาททองมีลักษณะเป็นเนิน จากการลงพื้นที่สำรวจเห็นว่าเป็นลักษณะที่ตั้งเป็นเนินภูเขาจุดทางด้านทิศตะวันตก มีต้นไม้ใหญ่ปกคลุมจุดทางขึ้นศาลเจ้าพ่อ มีการตั้งโต๊ะเพื่อบริการอาหาร เครื่องดื่ม ผัก ผลไม้ และจุดบริการเครื่องบูชา ได้แก่ พาน พวงมาลัยดอกดาวเรือง รูป 3 ดอก เทียน 2 เล่ม และมีพันธุ์ไม้ใหญ่น้อยขึ้นแซมตามธรรมชาติเรียงรายบนภูเขา พื้นที่ตั้งศาลเจ้าพ่อปราสาททอง ศาลหลังเก่าตั้งอยู่ใต้ต้นไม้ และพัฒนาการมาเป็นศาลหลังใหญ่ ภายในศาล มีรูปเคารพบุคคลนั่ง และเทวรูปภายในศาล และรูปเคารพ ตายาย ตั้งไว้ภายในศาล และประกอบด้วย นางระบำ ปืน ทำจากไม้ ช้าง ม้า ดาบทำด้วยไม้ เป็นเครื่องบูชาภายในศาล มีความเชื่อว่า สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือที่เจ้าพ่อมีไว้สำหรับการป้องกัน ดูแลเขาพนมรุ้งแห่งนี้ และชุมชน ภายในบริเวณโดยรอบ มีความเชื่อว่าทั้งหมดเป็นสมบัติของเจ้าพ่อ จะไม่เข้ามาตัดไม้ และ ลักษณะสิ่งของที่อยู่ภายในบริเวณแห่งนี้ ศาลเจ้าพ่อได้รับการดูแลจากชุมชน ด้านความสะอาด ความเรียบร้อย และการบริการเครื่องบูชา เป็นต้น

1) ความเชื่อเกี่ยวกับดวงวิญญาณ ชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์ มีกลุ่มประชากรเข้ามาอาศัยและมีการผสมผสาน กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเขมร ชาวไทยลาว ชาวไทยกวย ให้การนับถือดวงวิญญาณตามพื้นที่ต่าง ๆ อิทธิพลของสิ่งเหนือธรรมชาติว่ามีอำนาจในการให้คุณและโทษได้ ทั้งยังมีอำนาจดลบันดาลให้ฝนตก และเกิดความอุดมสมบูรณ์ด้วย ฐานคติทางความเชื่อที่มีต่อศาลเจ้าพ่อปราสาททอง ชุมชนได้ให้การนับถือและเคารพมาจนถึงปัจจุบัน จากการวิเคราะห์ถึงความเชื่อนี้

Citation : โยธธรา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ์, เกริกวุฒิ กันเที่ยง และน้ำฝน จันทน์นวล. (2567). การศึกษาผลกระทบของ

เจ้าพ่อปราสาททองเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารราชภัฏ

สุรินทร์วิชาการ. 2(5) : 107-126; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.35>

เป็นการยอมรับนับถือในหลักการอย่างใดอย่างหนึ่งในตัวบุคคล หรือการยึดถือในสิ่งที่เชื่อว่ามีอำนาจเหนือมนุษย์ ของบุคคลกลุ่มชนหรือสังคมและพื้นที่นั้น ๆ (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2530) ความเชื่อของชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง มักให้ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดวงวิญญาณผู้เฝ้ารักษา ผู้ดูแลรักษาแห่งนี้ และดวงวิญญาณของภูตผีปีศาจ อำนาจที่มองไม่เห็นซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าเป็นมาจากความเชื่อของชุมชน ได้เป็นส่วนหนึ่งส่งผลให้เกิดพิธีกรรมต่าง ๆ และกำหนดเป็นเป็นแนวปฏิบัติตามรวมกัน (จำนง อติวัฒน์สิทธิ์, 2525) ดังนั้นมนุษย์จึงนำเอาแนวความเชื่อนั้น ๆ มาถือปฏิบัติตาม จากการสัมภาษณ์ ได้กล่าวว่า ความเชื่อที่นี้มีการผสมผสาน คือ มีความเชื่อในเพราะเชื่อว่าเป็นดวงวิญญาณที่มีฤทธิ์ คุ้มครองภูเขา ป่าไม้ ปราสาทหิน และบริเวณโดยรอบภูเขาพนมรุ้งแห่งนี้ และยังให้คุณและโทษแก่ชุมชนได้ และยังเกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน และการเพาะปลูก (นาง ก. 1 พฤศจิกายน 2565 : สัมภาษณ์) เมื่อวิเคราะห์การให้ความหมายที่สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น ได้กล่าวว่า ความเชื่อ คือการยอมรับนับถืออย่างใดอย่างหนึ่ง อาจเป็นบุคคล สถานที่ พื้นที่ดังศาลเจ้าพ่อปราสาททอง และมีการปฏิบัติตาม มีผู้เข้ามากระทำพิธีกรรมบูชา อ้อนวอน กราบไหว้ และมีความสามารถพิเศษในการสื่อสารด้วยภาษาพูดหรือจิตวิญญาณ ดังนั้น การยึดถือในสิ่งที่เชื่อว่ามีอำนาจเหนือมนุษย์หรือธรรมชาติของบุคคลกลุ่มชนหรือสังคม เช่น ชาวไทยเขมรเขตพื้นที่โดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้งมักให้ความเชื่อว่าเป็นภูเขาศักดิ์สิทธิ์ มีปราสาทหินพนมรุ้ง และรูปเคารพมากมาย ย่อมมีดวงวิญญาณดูแล รักษา และควบคุมอยู่ และดวงวิญญาณเจ้าพ่อปราสาททองที่มีความเชื่อว่ายู่ใกล้ชิดกับมนุษย์และมีผลกับมนุษย์โดยตรง อธิบายถึงความเชื่อเกี่ยวข้องกับดวงวิญญาณ เราสามารถให้ความหมายที่สำคัญ และสามารถศึกษาถึงโครงสร้างที่เป็นต้นกำเนิดจากความเชื่อ ที่มีต่อวิญญาณต่าง ๆ ได้ดังนี้ คำว่าวิญญาณฐิติ คือ ภูมิที่เป็นชั้นของวิญญาณ มี 7 จำพวก คือ (1) สัตว์เหล่าหนึ่งมีกายต่างกันมีสัญญาต่างกัน เช่น พวกมนุษย์ บวกเทพบางหมู่ พวกวินิปาติกะบางหมู่ จำพวกแรกนี้อาจสังสถิตอยู่ในภพมนุษย์ ตามพื้นที่ต่าง ๆ กันและอยู่ได้ด้วยอาศัยปัจจัยหลายอย่างจากมนุษย์ เช่น เครื่องเช่นไหว้ และการอุทิศ เป็นต้น (2) สัตว์เหล่าหนึ่งมีกายต่างกันมีสัญญาอย่างเดียวกัน เช่น พวกเทพผู้อยู่ในจำพวกพรหมผู้เกิดในภูมิปรหมณาน (3) สัตว์เหล่าหนึ่งมีกายอย่างเดียวกันมีสัญญาต่างกัน เช่น พวกเทพอาภัสระ (4) สัตว์เหล่าหนึ่งมีกายอย่างเดียวกันมีสัญญาอย่างเดียวกัน เช่น พวกเทพสุภกนิหะ (5) สัตว์เหล่าหนึ่งผู้เข้าถึงชั้นอากาศานัญจายตนะ (6) สัตว์เหล่าหนึ่งผู้เข้าถึงชั้นวิญญาณัญจายตนะ และ (7) สัตว์เหล่าหนึ่ง ผู้เข้าถึงชั้นอาภิญญายตนะ

Citation : Siriphaprapagon, Y., Klangrit, S., Kanthiang, K. & Channual, N. (2024). A Study of the Effects of Prasat

Thong Godfather Phanom Rung Historical Park Area Chaloem Phra Kiat District Buriram Province.

Journal of Academic Surindra Rajabhat. 2(5) : 107-126;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.35>

นะ (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต), 2553 : 172) จากความหมายนี้ คำว่าวิญญาณก็เป็นอีกความหมายหนึ่งที่มีต่อการรับรู้ทางอารมณ์และการสัมผัสทางด้านต่าง ๆ ด้วย เช่น การมองเห็น และให้ความเชื่อ ก่อให้เกิดพิธีกรรมตามมาที่สนับสนุนความเชื่อนั้นเป็นการรับรู้อารมณ์ทางใจที่สัมผัสทางจิตวิญญาณของมนุษย์ได้ เป็นต้น

ตามบริบทชุมชนที่อาศัยโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้งถือเป็นพื้นที่หนึ่งในจังหวัดบุรีรัมย์ มีความสัมพันธ์กับอาณาเขตราชาอาณาจักรกัมพูชา และยังถือเป็นภาคอีสานตอนใต้ และเป็นพื้นที่ศึกษา ที่มีการผสมผสานของกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม ก่อนพระพุทธศาสนาเผยแพร่เข้ามานั้น กลุ่มชนได้มีการนับถือให้ความเคารพและบูชาต่ออำนาจเหนือธรรมชาติ (Supernatural Power) กับเชื่อสิ่งที่มองไม่เห็นด้วยตามนุษย์จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น ฟ้าผ่า ฟ้าร้อง ลมพัดแรง โรคระบาด ต้นไม้ใหญ่ ภูเขา สายน้ำ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีอำนาจลึกลับอาศัยอยู่และเมื่อศาสนาพราหมณ์ฮินดู เผยแพร่เข้ามาไม่ได้ปฏิเสธสิ่งเหล่านี้ศาสนาพราหมณ์ได้กล่าวว่า มีดวงวิญญาณมีอยู่ทุกที่ที่เราอาศัยอยู่และมีบทบาทหน้าที่ในการรักษาและมีอำนาจที่แตกต่างกันตามชนชั้นและบทบาทหน้าที่ทั้งมีฤทธิ์ที่แตกต่างกันด้วยทั้งนี้มีอำนาจสามารถให้คุณและโทษแก่มนุษย์ได้ ด้านความเชื่อเรื่องผี (Spiritual Beliefs) การนับถือผีของแต่ละชุมชน (ก่องแก้ว เจริญอักษร, 2541) หรือชนเผ่าและอำนาจที่มีอยู่เหนือธรรมชาติมีหลายระดับ เช่น ผีบ้านผีเรือน ผีฟ้าพญาแถน ผีออผีมือ ดวงวิญญาณผีบรรพบุรุษ เทพ เทวดา อารักษ์ ดวงวิญญาณเหล่านี้มีความสามารถติดต่อกับมนุษย์ได้ เป็นต้น เราจะทราบว่า ในชุมชนโดยรอบ มีความเชื่อต่อผีและมีหลายระดับ เช่น ผีป่า ผีเขา เจ้าที่ เจ้าทาง พระธรณี เชื่อว่าสถิตตามที่แตกต่างกัน ผีเหล่านี้มีความเชื่อว่า มักช่วยเหลือมนุษย์ และมนุษย์เองก็กราบไหว้บูชา และมีพิธีกรรมเช่นไหว้ ที่มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน และบ้านเรือนมักให้ความเคารพมาโดยตลอด ดังนั้นความเชื่อนี้มีการพัฒนา และผสมผสานความคติแบบดั้งเดิม ที่มีอยู่แต่เดิมแล้ว (กฤษณันท์ แสงมาศ และคณะ, 2561) วัฒนธรรมชุมชนแต่เดิมก็รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีการบวงสรวง เช่นไหว้ มาช้านาน แต่เป็นการเช่นไหว้แบบพื้นบ้าน มีอะไรก็นำมาเช่นไหว้ตามมีตามได้ แต่ละบ้าน เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล ชุมชนเราขาดไม่ได้เลยคือ ต้องไปบอกกล่าวศาลเจ้าพ่อปราสาททอง มีดอกไม้ขาว 1 คู่ พวงมาลัย 1 พวง ธูป เทียน หมากพลู บุหรี่ น้ำเปล่า 1 แก้ว น้ำไปบอกกล่าวที่ศาลเจ้าพ่อปราสาททอง เป็นต้น

Citation : โยธธรา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ์, เกริกวุฒิ กันเที่ยง และน้ำฝน จันทน์นวล. (2567). การศึกษาผลกระทบของ

เจ้าพ่อปราสาททองเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารราชภัฏ

สุรินทร์วิชาการ. 2(5) : 107-126; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.35>

ความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อศาลเจ้าพ่อปราสาททอง

จากการศึกษาความเชื่อของชุมชน มีประเด็นการศึกษา ดังต่อไปนี้ด้านความเชื่อบริบทของชุมชนพื้นที่การศึกษา อดีตก่อนพระพุทธศาสนาเผยแพร่เข้ามานั้น กลุ่มชนมีการนับถือและให้ความเคารพ ต่ออำนาจเหนือธรรมชาติและเชื่อสิ่งที่มองไม่เห็นด้วยตามนุษย์ เมื่อศาสนาพราหมณ์ ฮินดูเผยแพร่เข้ามาก็ไม่ได้ปฏิเสธสิ่งเหล่านี้ทางศาสนาพราหมณ์ได้กล่าวว่า อำนาจวิญญูณมีอยู่ทุกที่ที่เราอาศัยอยู่และมีบทบาทหน้าที่ในการรักษาและมีอำนาจที่แตกต่างกัน เป็นต้น

ด้านพิธีกรรม สามารถอธิบายถึงพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความเชื่อของบุคคลในสังคมที่แสดงออกในรูปแบบลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามจุดประสงค์ โดยแบ่งพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต จะเป็นพิธีกรรมที่มุ่งความเจริญรุ่งเรืองต่อชีวิตโดยตรง มุ่งที่จะบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีฤทธิ์เดชบันดาลให้ความคุ้มครองดูแลปกป้องรักษาให้ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ไม่มีสิ่งชั่วร้ายมารบกวนให้เกิดภัยอันตราย ให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ มีอายุยืน รวมทั้งให้เกิดความอุดมสมบูรณ์

1) การประกอบพิธีจากการศึกษาด้านพิธีกรรมบูชา ลำดับการประกอบพิธีกรรมที่น่าศึกษา และเป็นประเด็นการศึกษาในพื้นที่บริบทของชุมชน ดังนี้ รูปแบบพิธีกรรม ในรูปแบบของพิธีกรรมถือเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญ สามารถบอกได้ว่ามีขั้นตอนของประเพณีท้องถิ่น ที่มีการจัดการและรักษา สืบทอดมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

2) การดำเนินงานด้านพิธีกรรม

- ระดับครอบครัว การประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ บวงสรวงศาลเจ้าพ่อปราสาททอง ความเชื่อในพิธีกรรม ของชุมชนมีลักษณะคล้ายๆ กันกับทุกหมู่บ้านในบางพื้นที่ และ กลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมร การเช่นไหว้ผีปู่ตาในระดับครอบครัว จะเริ่มขึ้นตั้งแต่ตอนเช้าของข้าง ขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 ทุกครัวเรือน ชาวบ้านจะจัดเตรียมข้าวปลาอาหารสำหรับพิธีกรรมเช่นไหว้ มีวัน เวลา ที่กำหนด จะเดินทางไปเช่นไหว้ บูชา เป็นต้น

- ระดับชุมชน เป็นพิธีกรรมที่ปฏิบัติต่อเนื่องกันกับพิธีกรรมระดับครอบครัวคือ เป็นการสื่อสารและบอกกล่าว เมื่อผู้นำชุมชนได้ประกาศ หรือทำการประชุมลูกบ้าน เครือญาติที่รับทราบมักมีการบอกข่าวสารไปยังสมาชิกของตน ที่อยู่ทางไกล และร่วมในการจัดงานเช่นไหว้ประจำปี

3) ขั้นตอนการเตรียมการ

Citation : Siriphaprapagon, Y., Klangrit, S., Kanthiang, K. & Channual, N. (2024). A Study of the Effects of Prasat

Thong Godfather Phanom Rung Historical Park Area Chaloem Phra Kiat District Buriram Province.

Journal of Academic Surindra Rajabhat. 2(5) : 107-126;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.35>

- ขั้นตอนเตรียมการในการประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ชุมชน และการทำความสะอาดบริเวณศาลเจ้าพ่อปราสาททอง บริเวณศาลอีก 3 จุด ก่อนที่จะมีการประกอบพิธีกรรมการเช่นไหว้ ผู้นำชุมชนจะให้ลูกบ้านไปทำความสะอาดบริเวณศาล และสถานที่ทำพิธีกรรมให้สะอาด เพื่อเตรียมพร้อมในการประกอบพิธีกรรม

- แบ่งกลุ่มกันรับผิดชอบ แต่ละครัวเรือนจะต้องมีอาหาร เครื่องไหว้ที่จัดไว้แต่ละบ้านแต่ละคุ้มก็จะไปร่วมตัวที่บริเวณศาลตามเขตหรือพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ โดยนำข้าวปลาอาหาร ที่ตระเตรียมไว้แต่ละครัวเรือนไปร่วมตัวกันที่นั่น ต้องมีการเลือกวันอีกจะกระทำกันวันไหนว่าเห็นสมควร เพราะชาวบ้านเชื่อว่า การประกอบพิธีกรรมในวันดี เวลาดี หรือฤกษ์ดีจะเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว

สถาปัตยกรรมศาลเจ้าพ่อปราสาททอง จากคำกล่าวและให้ความหมายของอัตลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรมของศาล สามารถให้ความหมายได้ว่า มีความแตกต่างกันออกไปใหญ่บ้างเล็กบ้างตามความเชื่อ ความนิยม สามารถแยกออกได้ 3 รูปแบบ ลักษณะ ดังนี้ (1) บ้านที่ร่ำรวย ความร่ำรวย ศาลที่มีขนาดต่างกัน (2) สัญลักษณ์ที่แสดงถึง อำนาจ วาสนา ผู้นำ ได้แก่ นางระบำที่ยกถวาย ข้าทาสบริวารที่ใส่ชุด สีแดง สีทอง สีเขียว หรือชุดราชการแบบโบราณ และมีอาวุธปืน มีดาบ ข้าทาสซ้ายขวา มีช้าง มีม้า บางแห่งอาจเพิ่มเติมคือ มีวัว มีควายด้วย (3) ความสุขสบาย อุดมสมบูรณ์ ข้าทาส บริวาร คนรับใช้ โอ่งน้ำซ้ายขวา บันไดขึ้นศาล หรือบ้าน (ยโสธรา ศิริภาพระภากร และคณะ, 2563)

บทบาทเกี่ยวกับพิธีกรรม จากการวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่อยู่รวมกันในสังคมกลายเป็นชุมชน ในรอบปีมักมีเรื่องราวและหน้าที่ การรับผิดชอบหรืออาจกล่าวได้ว่า แต่ละคนมีการแสดงออกทางสังคมที่แตกต่างกัน สำหรับการศึกษาปฏิบัติตามบทบาทจำเป็น ดังนี้

- บทบาทด้านพฤติกรรมที่มนุษย์ถือปฏิบัติตามความเชื่อ ความศรัทธาต่อศาสนาของตนในแต่ละศาสนาที่มีการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมากลายเป็นพิธีกรรมทางศาสนา ที่ถือว่าเป็นกิจกรรมบูชา การปฏิบัติพิธีพิธีกรรมเหล่านี้ส่วนมากจะสัมพันธ์กับวิถีการดำรงชีวิตประจำวันของสังคมนั้น ๆ มีบางพิธีกรรมไม่อาจนับได้ว่าเป็นพิธีกรรมทางศาสนา เป็นความเชื่อของคนในท้องถิ่นที่มักจะอ้างเรื่องความเชื่อที่ยึดถือและปฏิบัติสืบทอดกันมานานจะมีมาแต่โบราณ

- บทบาทด้านผู้นำในการทำพิธี ผู้นำในการประกอบพิธี เป็นผู้กล่าวและจัดการระบบของพิธี ได้แก่ กำหนดเวลาในการเช่นไหว้ ประจำชุมชนที่ชาวบ้านให้ความเชื่อถือและเป็นผู้ดูแล

Citation : ยโสธรา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ์, เกริกวุฒิ กันเที่ยง และน้ำฝน จันทน์นวล. (2567). การศึกษาผลกระทบของ

เจ้าพ่อปราสาททองเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารราชภัฏ

สุรินทร์วิชาการ. 2(5) : 107-126; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.35>

รักษา แม้ชาวบ้านต้องการเข้าไปกราบไหว้ ขอพร บทบาท แก่บ้าน ก็ตามมักเป็นหน้าที่ของเฒ่าเจ้าของชุมชน

- บทบาทด้านผู้นำชุมชน ในพิธีกรรมเช่นไหว้ชุมชนประจำปี และได้บอกถึงสถานที่ ความสำคัญ ทั้งยังเป็นบทบาทให้คนชุมชนมีความรัก สามัคคี และร่วมกันในชุมชน ทั้งยังได้เข้าร่วมในพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน ทุกครั้งไป ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจ และเป็นกำลังใจต่อบ้านของตนเองทั้งยังสร้างกำลังใจอีกทางด้วย จึงเป็นผลทำให้มีความเคารพ ยำเกรงและให้ความไว้วางใจ

ผลกระทบจากพิธีกรรมของชุมชน ได้แก่ผลกระทบที่มีในด้านต่าง ๆ ที่เกิดจากเจ้าพ่อปราสาททองมีดังนี้

1) ผลกระทบด้านทางชุมชนและวัฒนธรรมโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง

จากการวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่มีต่อทางสังคมและให้ความสำคัญกับคุณค่า ประโยชน์ ที่ได้รับนอกจากนั้นจะเปรียบเทียบกับผลกระทบทางสังคมทั้งทางบวกและทางลบในด้านความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อศาลเจ้าพ่อปราสาททอง มีผลกระทบอย่างไรที่จะมีต่อโครงสร้างของสังคม วิธีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมของประชากรแล้วยังต้องหาแนวทางการพัฒนาต่อยอดและการส่งเสริมให้มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมของชุมชน

1) ด้านความเชื่อ ด้านดีที่เกิดจากความเชื่อสามารถบอกถึงผลกระทบ จากที่เกิดขึ้นในสังคมด้านความเชื่อที่มีต่อพิธีกรรม ณ ศาลเจ้าพ่อปราสาททอง เป็นจุดรวมของชุมชนสังคมที่ต้องมาร่วมกันในการจัดการกิจกรรม ผลกระทบทางด้านความเชื่อ ถ้าชุมชนมีความเชื่อยอมเป็นที่มาของผลประโยชน์ แต่ถ้ามองความเชื่อเป็นเพียงความเชื่ออย่างเดียว ด้วยการมองไม่เห็นเพราะเป็นความเชื่อต่ออำนาจเหนือธรรมชาติที่มนุษย์มองไม่เห็น ย่อมเป็นที่มาของการแสวงหาผลประโยชน์ของคนบางกลุ่มที่ใช้เป็นเรื่องในการแสวงหาผลประโยชน์บางอย่างได้ ได้แก่ การแสวงหาผลประโยชน์พึงมีได้ การแสวงหาผลประโยชน์ในการทางการเมืองการปกครอง เพราะเมื่อผู้นำได้กล่าวและขึ้นชมคนบางกลุ่มที่จะต้องเลือกการลงคะแนน หาเสียง หาแนวร่วมต่าง ๆ ย่อมสามารถใช้สัญลักษณ์นี้เป็นการแสวงหาผลประโยชน์ได้อีกทางในด้านความเชื่อ (จรัส พยัคฆราชศักดิ์, 2538)

ดังนั้น ผลกระทบด้านความเชื่อมากมายหลายอย่าง ความเชื่อเป็นปมเหตุหากกล่าวความเชื่อในที่นี้เราสามารถกล่าวได้ว่า สังคมมีความเชื่อต่ออำนาจเหนือธรรมชาติ มีความเชื่อต่อดวง

Citation : Siriphaprapagon, Y., Klangrit, S., Kanthiang, K. & Channual, N. (2024). A Study of the Effects of Prasat

Thong Godfather Phanom Rung Historical Park Area Chaloem Phra Kiat District Buriram Province.

Journal of Academic Surindra Rajabhat. 2(5) : 107-126;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.35>

วิญญาณของบรรพบุรุษ และมีความเชื่อต่อเทพอารักษ์ที่เชื่อว่ารักษาชุมชน ป่าไม้ พืชไร่ปลายนามีความเชื่อในเรื่องของวิญญาณและผู้รักษา ในที่นี้ยังหมายถึงดวงวิญญาณของ เจ้าพ่อปราสาททอง ที่เชื่อว่ารักษาภูเขพนมรังแห่งนี้ และชุมชน ชาวบ้านต้องเดินทางมีเซ่นไหว้ และชุมชนทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ต้องมีพิธีเซ่นไหว้ในวาระประจำปีและความเชื่อนี้ได้สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน หลายช่วงอายุคน จากความเชื่อนี้เองจึงเป็นที่มาของการลดช่องว่างระหว่าง คนในชุมชนและผู้นำชุมชนที่สามารถเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนผู้คนให้รับทราบร่วมกันในการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยความเชื่อเป็นพื้นฐานและอาศัยพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในการมาร่วมกันเพื่อประกอบพิธีกรรมเซ่นไหว้และรับฟังนโยบายของผู้ผู้นำในชุมชนนั้น ๆ ดังนั้น ตามระบบโครงสร้างของสังคม ที่ให้ความสำคัญและถูกกำหนดขึ้น

2) ด้านวัฒนธรรมและประเพณี จากการศึกษาผลกระทบด้านวัฒนธรรมและประเพณีที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น การประกอบพิธีกรรมได้พัฒนามาเป็นงานประเพณี แต่เดิมสามารถให้ความหมายได้ว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อความอยู่รอดและรักษาโรคภัยตลอดจนความสงบสุขในสังคม ที่อาศัยในพื้นที่แถบนี้ทั้งหมด ดังนั้น ในการประกอบพิธีบูชาจึงมีบทบาทหน้าที่ต่อสังคมและการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยเขมร กลุ่มชาวไทยลาว และชาวไทยกวยเล็กน้อย ในด้านทางวัฒนธรรม ที่เคยปฏิบัติกันมาในอดีตจนถึงคนรุ่นหลังโดยบันทึกไว้ในพิธีการเซ่นไหว้ เช่น การประกอบพิธีกรรมเซ่นไหว้ การประกอบอาชีพทำนา การขอให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในฤดูกาล (กรมการศาสนา, 2552)

วัฒนธรรมด้านความเชื่อและประเพณี บทบาทในด้านที่เห็นได้เด่นชัดที่สุด คือ การรวมกลุ่มชนในสังคม ของกลุ่มเครือญาติและเพื่อนบ้านทั้งนี้เพื่อร่วมกันประกอบพิธีกรรมในการรวมกลุ่มจะมีการปรึกษาหารือ พุดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งการประกอบอาชีพ การทำมาหากิน การทำงาน ความเป็นอยู่ ตลอดจนการมีปัญหาคัดแย้งในของสังคม ผู้ประกอบพิธีกรรมและผู้นำชุมชนมักจะเป็นผู้ให้คำปรึกษาชี้ขาดเมื่อได้จัดมีพิธีเซ่นไหว้ เสมือนเกณฑ์ที่สร้างขึ้นร่วมกันต่อที่ประชุมของเครือญาติและเพื่อนบ้าน ผู้ใดละเมิดมิได้ ถือว่าขัดข้องตกลงและจะถูกสังคมลงโทษ และเชื่อว่าผีบรรพบุรุษจะลงโทษด้วยเช่นกัน (บรรเทิง พาพิจิตร, 2532) จึงมีการขอขมาต่อกัน โดยมีศาลเจ้าพ่อปราสาททองอยู่ระหว่างกลางทั้งญาติและพี่น้องเป็นสักขีพยาน จากการวิเคราะห์พบว่าเรื่องที่เกิดการขัดแย้งกัน ได้แก่ การขัดแย้งเรื่องแบ่งมรดก ทรัพย์สิน ความเจ็บไข้ได้ป่วย การอาชีพ การทำงาน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นสืบทอดอยู่ในปัจจุบัน เป็นต้น

Citation : โยโสธรา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ์, เกริกวุฒิ กันเที่ยง และนำฝน จันทน์นวล. (2567). การศึกษาผลกระทบของ

เจ้าพ่อปราสาททองเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารราชภัฏ

สุรินทร์วิชาการ. 2(5) : 107-126; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.35>

3) ด้านทางสังคม ผลกระทบด้านพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุมสังคม ฐานคติที่มาจากเจ้าพ่อปราสาททอง ผู้รักษาภูเขพนมรุ้ง และชุมชน ได้กลายมาเป็นประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมในแต่ละชุมชนหมู่บ้านและสังคมด้วย ด้านวัฒนธรรมต่างมีความหมายต่อสังคมทั้งสิ้น ไม่มีวัฒนธรรมใดที่สร้างประเพณีหรือความเชื่อและพิธีกรรมโดยไม่มี ความหมาย ความสำคัญ คุณค่า ประโยชน์ ที่มา ฐานคติ เราสามารถยกตัวอย่าง ได้แก่ เขตภาคอีสาน มีประเพณี ได้แก่ กล่าวเป็นภาษาพื้นถิ่นว่า ฮีตสิบสอง อันเป็นประเพณีมีปรากฏด้วยกัน จำนวน 12 เดือน เป็นประเพณีที่ได้กำหนดขึ้นให้มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของกลุ่มคน สังคม เพราะสังคมของชาวอีสาน เป็นสังคมการทำนา มีอาชีพในการทำไร่ไถนาเป็นหลัก ประเพณี พิธีกรรมเช่นไหว้เจ้าพ่อปราสาททอง ที่จะต้องประกอบขึ้น กลุ่มชนที่ร่วมกันประกอบพิธีกรรมมีจุดหมายเพื่อความอุดมสมบูรณ์ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของกลุ่มคน คือ การทำนา ทำไร่ ปลุกผัก เลี้ยงสัตว์ เป็นหลัก ไม่เพียงแต่ความอุดมสมบูรณ์ของผลิตผลทางเกษตรกรรมเท่านั้น ฮีตสิบสอง ของภาคอีสาน เมื่อศึกษาวิเคราะห์ทุกประเด็น เราสามารถพิจารณาโดยถ่องแท้และลึกซึ้งแล้วจะพบข้อห้ามหรือข้อละเมิด อันเป็นบทบัญญัติมิให้กระทำความผิดจารีต ประเพณี หากไม่ปฏิบัติตามหรือ ผ่าฝืนแล้วจะได้รับผลร้ายของการละเมิดข้อห้าม คละล่า คือ ข้อห้าม กฎอันเป็นข้อตกลงร่วมกันในชุมชนเพื่อยึดถือปฏิบัติให้เป็นแนวทางเดียวกันนับเป็นระเบียบวิธีการควบคุมทางสังคมที่ได้ผลมากในระดับหนึ่ง

เจ้าพ่อปราสาททอง ถือได้ว่าเป็นหน้าที่ควบคุมสังคมทั้งกลุ่มชน บุคคล และปัจเจกบุคคล เป็นการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลมิให้ประพฤติในทางสังคมส่วนมากไม่เห็นด้วย เช่น พุดจา ก้าวร้าว แสดงกิริยาอวดดีต่อสถานที่ปราสาทหินพนมรุ้ง ฉะนั้นเมื่อมีพิธีกรรมเช่นไหว้ ผู้คนจะนำหมาก พลู บุหรี่ เหล้า ผ้าขาว ดอกไม้ชั้นธจัดทำกรวยแบบโบราณ มีประกอบด้วย ธูปเทียน มาบูชาที่ศาลเพื่อทำการขอขมา เป็นต้น

ด้านการระบายความกดดันและลดความขัดแย้งในชุมชน จากบริบทในสังคม โดยมากเป็นกลุ่มที่ทำการเกษตร ทำนา ทำไร่ ทำสวน เป็นสังคมส่วนใหญ่ของประเทศและเป็นกลุ่มสังคมที่มีฐานะยากจนเป็นส่วนใหญ่ มักจะมีปัญหาเกิดขึ้นตลอดเวลา และยิ่งระบบสังคมทุนนิยม เสรีที่ยึดถือวัตถุเป็นสำคัญ ทำให้กลุ่มคนในสังคมพยายามทำทุกอย่างให้ได้มาซึ่งเงินทอง เพื่อจะนำมาใช้จ่ายซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีทั้งที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตและเป็นสิ่งที่ฟุ่มเฟือยหรือมีประโยชน์ใช้สอยน้อย เป็นการส่งผลให้เกิดการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ที่

Citation : Siriphaprapagon, Y., Klangrit, S., Kanthiang, K. & Channual, N. (2024). A Study of the Effects of Prasat

Thong Godfather Phanom Rung Historical Park Area Chaloem Phra Kiat District Buriram Province.

Journal of Academic Surindra Rajabhat. 2(5) : 107-126;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.35>

ตนเองต้องการซึ่งมีความคิดว่าเพื่อให้เป็นหน้าเป็นตาแก่ตนเองและให้บุคคลอื่นเกิดการยอมรับตน และสังคมยอมรับ

ความกดดันในเรื่องต่าง ๆ จึงเกิดขึ้น ยกตัวอย่างกรณียายคนหนึ่ง สามิได้เสียชีวิตไปตั้งแต่อายุ 25 ปีที่แล้ว ได้เลี้ยงลูกทั้งหมด 4 คน เมื่อลูกเติบโตขึ้นและเจริญวัยต่างก็ไปมีครอบครัว เมื่อลูกกลับมาได้มาขอแบ่งมรดกที่นาที่ไร่จากแม่ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นคือคนที่พี่จะเอามากกว่าน้อง ส่วนน้องก็ไม่ยอม ว่าไม่เท่าเทียมกันต่างก็อ้างบุญคุณในการเลี้ยงดูสุดท้ายก็เกิดความขัดแย้งกันในครอบครัวไม่สามารถตัดสินใจได้ ผู้ใหญ่บ้านจึงหาทางออกให้ทำพิธีเข้าทรง ถือเป็นการเชื่อส่วนบุคคล เป็นพิธีกรรมในการเชิญดวงวิญญาณเจ้าพ่อปราสาททอง เชิญมาเข้าทรง และได้ชี้แจงในเรื่องต่าง ๆ หรือให้คำตัดสิน บอกความและเป็นการแก้ไขปัญหาก็ ลูกทุกคนก็ยอมปฏิบัติตาม และได้กล่าวคำขอมาต่อผีบรรพบุรุษและได้ให้อภัยขอโทษซึ่งกันและกัน นี่เป็นอีกเรื่องที่มีบทบาทในการลดความขัดแย้งและความกดดันให้คลี่คลายลง มิใช่แต่เป็นเพียงเรื่องที่ยกมาดังกล่าวเท่านั้น มีหลายเรื่องอาทิ เช่น ผิดผีในเรื่องหนุ่ม-สาว ล่วงละเมิดกัน เรื่องความเจ็บป่วย เรื่องขายที่ดิน กระทั่งปัญหาการชกต่อยกันก็มีส่วนลดความกดดันและความตึงเครียดลงได้ (ณรงค์ เสงี่ยมประชา, 2541)

ภาพที่ 4 รูปปั้นช้าง ม้า ไก่

ภาพที่ 5 เครื่องไหว้หมากพลู

ภาพที่ 6 ผลไม้พวงมาลัย

ภาพที่ 7 ชุดบายศรีขนาดใหญ่ผู้นำมาไหว้

ที่มา : ยโสธรา ศิริภาพระภากร (2565)

Citation : ยโสธรา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ์, เกริกวุฒิ กันเที่ยง และน้ำฝน จันทน์นวล. (2567). การศึกษาผลกระทบของ

เจ้าพ่อปราสาททองเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารราชภัฏ

สุรินทร์วิชาการ. 2(5) : 107-126; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.35>

4) ด้านเศรษฐกิจ การศึกษาพบว่าผลกระทบ ด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากความเชื่อที่มีต่อสังคม ด้านเศรษฐกิจโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งทางด้านผู้ร่วมในพิธีกรรมและผู้ประกอบพิธีกรรมเอง ดังนั้น ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมที่ประกอบด้วย ครอบครัว เครือญาติ พี่น้อง จนกลายเป็นสังคม จะทำการประกอบพิธีกรรมบูชา เช่น ไห้ว เพื่อขอบคุณและมีการเซ่นไหว้ด้วย ข้าวของ เงินทองต่าง ๆ และ เป็นพิธีกรรมเลี้ยงปู่ตา ก่อนลงการทำเกษตร ทำไร่ ไถนา เพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น ในช่วงจัดพิธีกรรม เพื่อความเป็นสิริมงคลและมีผลทางด้านจิตใจ ดังนั้น ด้านเศรษฐกิจจึงบ่งบอกไปในด้านการใช้จ่าย ทั้งนี้เพราะชุมชนจะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ได้ช่วยกันส่งข้าวปลาอาหาร เครื่องเซ่นไหว้ ข้าวของเครื่องใช้ ถือเป็นระบบในด้านเศรษฐกิจ สิ่งที่ผู้ประกอบพิธีกรรมจะต้องซื้อหาเพื่อนำมาเซ่นไหว้ เพื่อใช้ในการประกอบพิธีเซ่นไหว้ เช่น ขนมข้าวต้ม อาหารหวานคาว ที่ต้องซื้อเพื่อความสะดวก และค่าใช้จ่ายในเรื่อง ช้างม้าแกลบ ผ้าไหมใหม่ ผ้านุ่งผืนใหม่ เสื้อใหม่ และน้ำอบน้ำหอม แป้ง หวี กระຈก บางที่อาจมีเครื่องประดับเช่น กำไล แหวน สร้อยคอ เพื่อถวายแด่เจ้าพ่อปราสาททอง เป็นต้น บางอย่างต้องมีการซื้อหาและมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ต้องจ่ายเงินในการประกอบพิธีกรรม แต่ถ้าประกอบพิธีกรรมเซ่นไหว้แกลบ ต้องใช้เงินในการซื้อหาได้แก่ หัวหมู 2-3 หัว ผ้าไหม ผ่าสบือ เสื้อผ้าใหม่ เครื่องบูชาอื่น ๆ อยู่ที่ประมาณ 3500-5000 บาท ช้าง ม้า ตามขนาด บางคู่อาจตกไป ประมาณ 9000 บาท – 20000 บาท ก็มี อย่างน้อยถ้ามีการจัดการงานพิเศษขึ้นมา ชุมชนต้องให้ความช่วยเหลือกัน ร่วมกันช่วยในการประกอบพิธีกรรมเซ่นไหว้หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย ในสภาพเศรษฐกิจในทุกวันนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นระบบเศรษฐกิจด้านเครือญาติพี่น้องเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาสิ่งใดที่ต้องหาซื้อเพิ่มจึงเป็นหน้าที่ที่ต้องช่วยกันและร่วมกัน ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ในการประกอบพิธี หรือแม้แต่กิจกรรมที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องไปทบทวน แกลบ หรือขอมา ล้วนแล้วแต่จำเป็นต้องจัดหาเครื่องบูชาทั้งสิ้น เป็นต้น

5) ด้านการปกครองในรูปแบบชุมชน การประกอบพิธีเซ่นไหว้ชุมชน ซึ่งจะเป็นการรวมกลุ่มคนในสังคม และชุมชนจะต้องเดินทางมาเซ่นไหว้ ช่วงเช้า 06.00-09.00 นาฬิกา ที่มีลักษณะพิเศษ เช่น การรวมกลุ่มที่เกิดของคนในชุมชน นำโดยผู้นำชุมชนและผู้นำในการประกอบพิธีกรรม การร่วมตัวของชุมชน จากการศึกษาพบว่า บทบาททางด้านการเมืองการปกครองที่มีอยู่ในพิธีกรรมเซ่นไหว้เจ้าพ่อปราสาททอง จะมีบทบาทที่โดดเด่นที่เห็นได้ชัดเจนมีอยู่ 2 ประเด็นใหญ่ ๆ ดังนี้

1) รูปแบบในพิธีกรรม โดยเฉพาะช่วงที่ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม มักจะพากล่าวบูชาด้วยภาษาพื้นถิ่น เป็นภาษาเขมรท้องถิ่น ด้วยการปกครองในรูปแบบพิธีกรรม เมื่อวิเคราะห์ ได้แก่ การปฏิบัติตามลักษณะการสืบทอด รักษา สืบสาน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถือเป็นการควบคุมจิตและพฤติกรรมของคนในชุมชนโดยอาศัยความเชื่อที่มีต่อเจ้าพ่อปราสาททอง และเกิดเป็นประเพณีเพื่อที่จะรักษาประเพณีนั้นต่อไปโดยการจัดกิจกรรมทั้งนี้อาจมีรูปแบบพิธีกรรมที่คนในชุมชนสังคมเดียวกันต้องปฏิบัติตามกัน อาทิ เช่น เครื่องเซ่นไหว้ ของเซ่นไหว้ อุปกรณ์ และความเชื่อที่เมื่อสำเร็จตามที่ตนปรารถนาแล้วจะนำมาถวาย หรือ บูชาตามสัจจะ สิ่งเหล่านี้เป็นการควบคุมจิต และพฤติกรรมของคนในชุมชนนั้น ให้เกิดการปฏิบัติตามและรักษาจนมาถึงปัจจุบัน ลักษณะนี้เป็นการปกครองชุมชนให้อยู่ร่วมกันและจัดกิจกรรมของชุมชนที่ให้ความสำคัญร่วมกันเพื่อให้เกิดความสามัคคี ประดอง และถามสารทุกข์สุกดิบกันและกันได้ (กฤษณ์นันทน์ แสงมาศ และคณะ, 2560)

2) ผู้นำชุมชน โดยช่วงที่จะมีการจัดกิจกรรมบูชาเซ่นไหว้ ก่อนถึงวันที่จะเซ่นไหว้ ผู้ใหญ่บ้านมักประกาศ บอกวัน เวลา สถานที่ เพื่อนัดกันให้ทราบและร่วมกันในกิจกรรมที่สำคัญและยังมีการบอกกล่าว หรือ ขอความร่วมมือในวันสำคัญนี้ ได้แก่ แ่งกิจกรรมสำคัญ การพัฒนา การประชุม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของชุมชน และอื่น ๆ ล้วนเป็นที่มาของการให้ความสำคัญ ที่ได้รับผลโดยตรงจากกิจกรรมที่ให้ความสำคัญและยังรักษาไว้ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

6) ผลกระทบที่เกิดจากความเชื่อที่มีต่อเจ้าพ่อปราสาททอง

ผลการศึกษาพบว่า มีปรากฏการณ์หลายด้านที่เกิดจากความเชื่อที่มี ดังนี้

6.1 ด้านความเจ็บไข้ พบว่าบางรายได้เกิดความเจ็บไข้ได้ป่วย ไม่สบายหนักมาก แต่เมื่อนำไปรักษาตามวิถีทางวิทยาศาสตร์ ทางแพทย์สมัยปัจจุบันเมื่อนำไปรักษาตัวเป็นเวลานานก็ยังไม่หาย ไม่ดีขึ้น เมื่อไปหาวิธีตรวจทางไสยศาสตร์ หมอทรงได้กล่าวว่าทำพิธีจารีตบางอย่าง อาจไปทำความเข้าใจไม่เหมาะสม เป็นที่มาของการเกิดปัญหาหรืออาการเจ็บป่วยเช่นนี้ขึ้น ทางแก้ให้ไปขอขมาที่ศาลเจ้าพ่อปราสาททอง ไปขอขมาลาโทษแล้วอาการจะดีขึ้น เมื่อทำตามก็ปรากฏว่า อาการดังกล่าวดีขึ้นและมีหลายคนที่มีอาการเช่นนี้ ดังนั้น ชุมชนจึงมักให้ความสำคัญกับสิ่งที่มองไม่เห็นที่เชื่อว่าสถิตตามี่ต่าง ๆ เป็นต้น

6.2 ด้านทางโชคลาภ พบว่า คนส่วนมากเป็นชาวนา ทำนา ทำสวนทำไร่ ทำมาหากินตามวิถีแบบบ้านๆ แต่ความจำเป็นในยุคปัจจุบันมีมากขึ้น เช่น ค่าใช้จ่าย ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ และค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทางเหล่านี้ แม้แต่การดำรงชีพที่ต้องใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ ดังนั้น ความ

Citation : โยโสธรา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ์, เกริกฤติ กันเที่ยง และน้ำฝน จันทน์นวล. (2567). การศึกษาผลกระทบของ

เจ้าพ่อปราสาททองเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารราชภัฏ

สุรินทร์วิชาการ. 2(5) : 107-126; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.35>

ต้องการนี้เองที่ทำให้คนในชุมชนโดยมากปรารถนาโชคลาภต่าง ๆ จึงมีการบนบาน ขอฟร การทำนาย การไขว่ยในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น ศาลเจ้าพ่อปราสาททองก็เป็นพื้นที่หนึ่งที่ชุมชนมักเข้ามาบนบาน กราบไหว้ ขอฟร จากการสัมภาษณ์คนในชุมชน ได้กล่าวว่า มีคนที่โชคดียู่ อาจทำมาหากินร่ำรวย มีอยู่ มีกินมีใช้ ได้เดินทางเข้ามาแก้มกก็มีอยู่ เพราะถือว่าเป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจ แม้ยามตระกัลลำบากก็มีเข้ามาขอพร ทั้งนี้เพื่อให้ตนเองเกิดกำลังใจ ในการใช้ชีวิตต่อไป ส่วนในด้านโชคลาภที่ประสบในชุมชนก็มีหลายรายได้และเข้ามาแก้มก หรือ เดินทางมาเช่นไหว้บูชาเพื่อให้เกิดความสุขและ เป็นมงคลต่อไป เป็นต้น

6.3 ด้านการงาน พบว่าการทำงานก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเชื่อที่มีต่ออำนาจเหนือธรรมชาติ สิ่งที่ไม่มองเห็น ศาลเจ้าพ่อปราสาททอง โดยรอบศาลมีป่าไม้ล้อมรอบมรรัน เป็นพื้นที่หนึ่งที่ชุมชนมักให้ความสำคัญ เพื่อเดินทางเข้ามาขอพรอธิฐาน ก่อนออกไปทำงานต่างถิ่นต่างแดน หรือจะเข้าไปทำงานในกรุงเทพ ต่างจังหวัดที่ไปครั้งละหลาย ๆ เดือนหรือเป็นปี จะเข้ามาขอพร อธิฐานต่อเจ้าพ่อปราสาททอง เพื่อเดินทางปลอดภัย มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไปแล้วก็ให้มีงานทำ และโชคดีร่ำรวย กลับมาบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง ดังนั้น ในด้านการขอพร ด้านการงาน มีหน้าที่การงานที่ดี ได้เลื่อนตำแหน่งหน้าที่ หรือสอบติดข้าราชการ จึงเป็นผลกระทบต่อความเชื่อที่มีต่อการทำงาน เป็นต้น

6.4 ด้านปัญหาทะเลาะวิวาท พบว่าทะเลาะวิวาทในครอบครัว หรือ ระหว่างชุมชนก็เคยมี เมื่อเกิดความไม่พอใจ หรือเกิดปากเสียงยอมทำให้อยู่ด้วยกันก็เกิดวิวาทะ พุดจาไม่เข้าหู หรืออยู่ด้วยกันไม่มีความสุข ตามเหตุผล หรือความเชื่อที่เกิดขึ้นของชาวบ้านมักให้ความสำคัญของปัญหาหลายๆ สาเหตุ ได้แก่ ผิดของรักษา ผิดภูมิบ้าน ผิดผิต้นตระกูล (บุญศรี ตาแก้ว, 2545) ผิดเจ้าที่เจ้าทางหรืออาจถูกคุณไสยในรูปแบบต่าง ๆ เมื่อมีความเชื่ออย่างนี้เป็นมูลเหตุ ทางที่แก้ไขและเป็นแนวทางในการระงับปัญหา มักเดินทางไปศาลเจ้าพ่อปราสาททองของชุมชน เพื่อทำการขอมาด้วยการบูชา เช่นไหว้ ด้วยดอกไม้ ธูปเทียน ของหอม เป็นต้น ปัญหาทุกอย่างก็มักจะระงับลง ไม่นานก็มักผ่อนคลายเป็นสุขได้ ดังนั้น การค้นพบเหตุการณ์เช่นนี้ ถ้าตามหลักการเหตุผลคือปัญหามันเกิดจากตัวผู้คนเป็นสำคัญ แต่ถ้าให้ความสำคัญที่มีต่ออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปัญหาทุกอย่างผสมผสานกับความเชื่อ ความเคารพ ที่มีต่อเจ้าพ่อด้วยก็มักจะสงบลง ถือเป็นผลกระทบที่ได้จากความเชื่อและเป็นสิ่งที่ดีของที่พึ่งพาทางใจ และทางแก้ปัญหาก็ได้ เป็นต้น

Citation : Siriphaprapagon, Y., Klangrit, S., Kanthiang, K. & Channual, N. (2024). A Study of the Effects of Prasat

Thong Godfather Phanom Rung Historical Park Area Chaloem Phra Kiat District Buriram Province.

Journal of Academic Surindra Rajabhat. 2(5) : 107-126;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.35>

6.5 ด้านการรักษาป่า มีความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในป่า ได้แก่ รุกขเทวดา ผีนางไม้ ดวงวิญญาณต่าง ๆ ได้มีการบูชาเพื่อแสดงความกตัญญูต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์จนกลายเป็นประเพณีที่ดีที่แฝงไว้ด้วยแนวคิดทางปรัชญาถูกสั่งสมไว้ด้วยภูมิปัญญา และถูกถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้ด้วยวิธีการของปราชญ์ชาวบ้านอยู่คู่กับวิถีชีวิตของคนอีสานมาจนถึงปัจจุบัน ความเชื่อมั่นที่ว่าป่าชุมชนสามารถอนุรักษ์ป่าไม้ไว้ได้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริงว่า เมื่อชีวิตของชุมชนขึ้นอยู่กับความอยู่รอดของป่า ไม่ว่าในฐานะที่ป่านั้นเป็นแหล่งน้ำก็ดี ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกก็ดี อาหารและวัสดุปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีพของชุมชนก็ดี หลายอย่างหรือทุกอย่างรวมกันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ชุมชนต้องอนุรักษ์ป่า โดยที่ไม่จำเป็นต้องมีอำนาจภายนอกไปบังคับ ความเชื่อเรื่องอำนาจศักดิ์สิทธิ์ เช่น ผีป่า ผีตอย มีความสำคัญอย่างมากในเรื่องป่าชุมชน

6.6 ด้านความภูมิใจและพฤติกรรมของชุมชน พบว่าความเชื่อและพิธีกรรม ถือเป็นความเชื่อที่มีต่อเจ้าพ่อปราสาททอง ที่เชื่อว่ารักษาชุมชน ครอบครัวยั่งยืนเป็นสุข ในทางหนึ่งด้านพิธีกรรมจัดได้ว่าเป็นระเบียบแบบแผนที่ชุมชนได้ปฏิบัติมาจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งด้วย ทั้งนี้ระบบโครงสร้างอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นได้บอกที่มา ความสำคัญ และการคงอยู่ของวัฒนธรรมท้องถิ่น มีระบบการสืบทอดมาเป็นเวลานาน ชุมชน ทุกครอบครัวมีการปฏิบัติตาม และดำเนินตามความเชื่อ และพิธีกรรมประจำปีมาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ฐานคิดด้านความเชื่อที่มีต่อเจ้าพ่อปราสาททอง ถือเป็นส่วนสำคัญต่อการควบคุมจิตของชุมชน และควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนได้ในระดับหนึ่ง เช่น ด้านการวางตัว การเลี้ยงชีพ การทำงาน การแต่งงาน งานบุญในชุมชน และการทำนา การเกษตร ล้วนแล้วแต่มีความเชื่อและประเพณีตามความเชื่อของตนที่มีต่ออำนาจดวงวิญญาณและสิ่งเหนือธรรมชาติที่มองไม่เห็นให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติและถือเป็นการระวังตนเองด้วย

สรุป (Conclusion)

ชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง โดยเฉพาะศาลเจ้าพ่อปราสาททอง ชุมชนความเชื่อและพิธีกรรม เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญ และมีอิทธิพลต่อจิตใจมนุษย์และชุมชนมาก การปฏิบัติตามความเชื่อย่อมเป็นที่มาของการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมร่วมกัน ในยามสุข ทุกข์ สิ่งที่สำคัญมากที่สุด คือ กำลังใจ เมื่อได้ดีก็ไม่ลืมบุญคุณ คุณงามความดี ย่อมมาตอบแทนไม่วันนี้ก็วันหน้า ในยามทุกข์ ก็หนีไม่พ้นที่พึ่งทางจิตใจ ได้แก่ ยามละเลาะวิวาท เกิดความเจ็บไข้ได้ป่วย ตกงาน ไม่มีงานทำ ภัยแล้ง โรคระบาด ระบบโครงสร้างทางจิตวิญญาณมนุษย์ย่อมให้ความสำคัญมากต่อ

Citation : โยโสธรา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ์, เกริกวุฒิ กันเที่ยง และน้ำฝน จันทน์นวล. (2567). การศึกษาผลกระทบของ

เจ้าพ่อปราสาททองเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารราชภัฏ

สุรินทร์วิชาการ. 2(5) : 107-126; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.35>

ศาลเจ้าพ่อปราสาททอง เสมือนเป็นสัญลักษณ์และที่พึ่งอันสำคัญของชุมชน ดังนั้น จึงพากันปฏิบัติตามจารีตชุมชน ถือเป็นผลกระทบที่มีต่อชุมชนในด้านจิตใจที่มีความเชื่อ สัมมาคารวะ พบว่า ที่มีความเชื่อว่าจะสามารถให้คุณและโทษมีความเชื่อในอำนาจที่มี ชุมชนย่อมเกิดการปฏิบัติตามกฎข้อตกลงที่มีให้กันและ กฎชุมชน เช่น ต้นไม้ ป่าไม้ในเขตศาลเจ้าพ่อปราสาททอง จะไม่มีใครกล้าตัดเด็ดขาด เพราะมีความเชื่อว่า มีความศักดิ์สิทธิ์และอาจให้โทษได้ แม้ว่าไม่มาสร้างบ้านก็ไม่สามารถอยู่เย็นเป็นสุขได้เลย อาจเดือดร้อนและมีปัญหาชีวิตคดียของชุมชนมีความเชื่อมาก ด้านวิถีชีวิต พบว่าดินแดนอีสานเป็นดินแดนที่มีวัฒนธรรม ประเพณีหลากหลายและมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ มีวิถีด้านความเชื่อและแนวทางการปฏิบัติเป็นเครื่องขัดเกลาลักษณะนิสัยให้เป็นคนมีความอ่อนน้อมถ่อมตนและมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อบุคคลอื่น จนเป็นสังคมแห่งการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และยึดเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีเรียบง่ายอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ มีความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในป่าได้แก่ รุกขเทวดา ผีสงคตวงวิญญาณต่าง ๆ มีการบูชาที่แฝงไว้ด้วยแนวคิดทางปรัชญาถูกสั่งสมไว้ด้วยภูมิปัญญา และถูกถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้ด้วยวิธีการของปราชญ์ชาวบ้านซึ่งอยู่คู่กับวิถีชีวิตมาจนถึงปัจจุบัน วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนนั้นทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการทำมาหากิน เรื่องระบบครอบครัวเครือญาติ กฎระเบียบต่าง ๆ เหล่านี้ เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน และความเชื่อในเจ้าพ่อปราสาททอง เป็นเจ้าที่ผู้รักษาภูเข หรืออาจเป็นเทวดาอารักษ์ผู้รักษาป่าไม้ มีความหมายและความสำคัญ จะเห็นได้เข้าใจได้ก็ต่อเมื่อเรามองออกมาจากทัศนะของชาวบ้าน ด้านการควบคุมจิตและพฤติกรรมของชุมชน พบว่าความเชื่อที่มีต่อเจ้าพ่อปราสาททอง ที่เชื่อว่ารักษาชุมชน ครอบครัวให้ร่มเย็นเป็นสุข ในทางหนึ่งด้านพิธีกรรมจัดได้ว่าเป็นระเบียบแบบแผนที่ชุมชนได้ปฏิบัติมาจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งด้วย ทั้งนี้ระบบโครงสร้างอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นได้บอกที่มา ความสำคัญ และการคงอยู่ของวัฒนธรรมท้องถิ่น มีระบบการสืบทอดมาเป็นเวลานาน ชุมชน ทุกครอบครัวมีการปฏิบัติตามและดำเนินตามความเชื่อและพิธีกรรมประจำปีอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ฐานคิดด้านความเชื่อที่มีต่อชุมชน ถือเป็นส่วนสำคัญต่อการควบคุมจิตของชุมชน ผู้คนที่เข้ามากราบไหว้ขอพร และสามารถควบคุมพฤติกรรมของคนได้ในระดับหนึ่ง เช่น ด้านการวางตัว มารยาทสังคม การเลี้ยงชีพ การทำงาน การเกษตร ล้วนแล้วแต่มีความเชื่อและประพฤติตามความเชื่อของตนที่มีต่ออำนาจดวงวิญญาณและสิ่งเหนือธรรมชาติที่มองไม่เห็นให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ เป็นต้น

Citation : Siriphaprapagon, Y., Klangrit, S., Kanthiang, K. & Channual, N. (2024). A Study of the Effects of Prasat

Thong Godfather Phanom Rung Historical Park Area Chaloem Phra Kiat District Buriram Province.

Journal of Academic Surindra Rajabhat. 2(5) : 107-126;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.35>

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมการศาสนา. (2552). **พิธีกรรมและประเพณี**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กฤษนันท์ แสงมาศ และยโสธรา ศิริภาพระภากร. (2561). พิธีแห่นาคหอยจุยประจำปีของปราสาทบ้านโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์. **วารสารวิชาการ มจรบุรีรัมย์**. 4(1) : 110-124.
- ก่องแก้ว เจริญอักษร. (2541). **ความรู้เรื่องธรรมวิทยา**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรัส พยัคฆราชศักดิ์. (2538). **การศึกษาเรื่องของท้องถิ่น**. มหาสารคาม : ภาควิชาประวัติศาสตร์.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2530). **คติชาวบ้าน**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- จำนง อติวัฒนสิทธิ์. (2525). **สังคมวิทยาศาสนา**. กรุงเทพฯ : แพรววิทยา.
- ณรงค์ เลื่องประชา. (2541). **มนุษย์กับ สังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรินติ้งเฮาส์.
- บรรเทิง พาพิจิตร. (2532). **ประเพณี วัฒนธรรมไทย และคติความเชื่อ**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- บุญศรี ตาแก้ว. (2545). **ธรรมเนียมประเพณีอีสาน**. กรุงเทพฯ : ส. ธรรมภักดี.
- ยโสธรา ศิริภาพระภากร, พระกิตติศักดิ์ สุจิตโต และพระธีรละล้า จิตธมโม. (2563). ความเชื่อและสัญลักษณ์ในพิธีกรรมของกลุ่มชาวไทยภูเขา. ใน **การประชุมวิชาการระดับชาติ ราชมงคลสุรินทร์วิชาการ ครั้งที่ 11 “วิจัยและนวัตกรรมวิถีใหม่”**. 17-18 กันยายน 2563.. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์.